

Temaer i Vattes vandring

Herunder gennemgår jeg de temaer, jeg selv som forfatter anser for de vigtigste i historien. Sidst i hvert afsnit står nogle forslag til, hvordan I kan arbejde med temaet, herunder hvilke aktiviteter der særligt knytter sig til det.

Krig

"Kraark!" Et vredt skrig undslap Asker. "Det er dumt! Virkelig dumt! Træet er ved at gå ud, fordi de slås om det. Forstår de ikke det?"

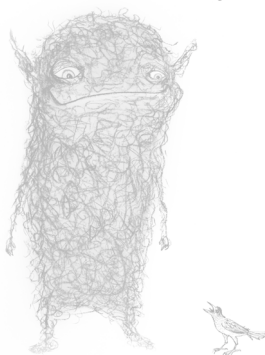
Kapitel 1, *Livets træ*, s. 11

Vattes vandring begynder med en krig, og hen mod bogens slutning går verden under i Ragnarok. Igennem historien får vi udfoldet flere sider af krigens natur. I første omgang ser vi, hvordan den bryder ind fuglen Askers liv og ødelægger hans livsgrundlag.

Krig er destruktiv. Den vil meget ofte være irrationel, særligt hvis alle parter er villige til at kæmpe til sidste blodsdråbe. Krige bliver gerne startet i håbet om en hurtig sejr, men hvis den sejr udebliver, er krigen sjældent en fordel for noget samfund. Alligevel bliver krige ved med at opstå, og de kan være meget vanskelige at afslutte.

Selv møder Vatte først krigen indirekte i form af den fjendtlighed, de tre gudfolk nærer mod hinanden, og i form af en spådom om verdens undergang i Ragnarok. Asegudinden Frigg, der fortæller Vatte om spådommen, kan også forklare, hvordan fjendskabet mellem gudfolkene er opstået. Asernes konge Odin, Friggs mand, dræbte urjætten Ymer og skabte verden af den døde krop. Frem af denne krop voksede Ask Yggdrasil. Jætterne ser træet som deres, fordi træet vokser i Ymers kød. Aserne hævder, at træet kun findes på grund af drabet. Og vanerne påpeger, at den kraft, som får træet til at vokse, kommer fra dem. Alle har på hver deres måde ret.

Sådan er det også i mange krige i vores verden. Krigens parter gør krav på stridens genstand fra hver deres udgangspunkt. Og når volden først begynder, er den svær at standse igen, for den næres både af hævnthirst og frygt.

Odin og vanernes dronning Freja frygter de store jætteuhyrer. Det har fået dem til at lægge låg på deres egne stridigheder og danne et forbund. Uhyrerne ved, at aserne og vanerne kun ønsker at dræbe eller lænke dem. Ingen stoler på hinanden, heller ikke aser og vaner. Hellere gøre sig parat til en krig man ikke ønsker, end risikere et nederlag.

Vatte sætter sig for at forhindre Ragnarok. Men det synes umuligt, og samtidig opdager han, hvor sårbar han selv er. I Midgård oplever Vatte krigens fulde realiteter. Han følger de hærgende hære, oplever had og hævntørst på første hånd og er tæt på selv at ty til vold og hævn. I første omgang virker det nyttesløst, at han hverken vil vælge side eller bruge sin styrke til at tvinge andre til noget. Det er først, da andre vælger freden, at hans superkræfter kan gøre en virkelig forskel.

Bogen præsenterer ikke nogen løsning på krigens problem. Hverken viden, magt eller styrke kan sikre os imod de logikker og dilemmaer, som fører til krig. Men hvor ubønhør-lige krigens mekanismer end kan forekomme at være, så vinder de ikke altid. På alle sider i krigens findes der nogen, som ikke ønsker den. Det er muligt at insistere på fred, selv når den forekommer langt udenfor rækkevidde. Det er, hvad Vatte gør.

Om noget er det bogens pointe: at man kan stille sig på fredens side, også når det virker nyttesløst. At nogen tager det valg, har værdi i sig selv. Og det kan inspirere andre.

Arbejde med temaet

Krigstemaet kan relateres til nutidige krig. Kan I genkende nogle af de problematikker, strategier og dilemmaer, der indgår i bogen, fra det, I hører om i nyhederne?

Aktiviteterne *Omfortolk en scene* (Foreslået scene 2), *Konfliktstrategisk sten-saks-papir*, *Uhyre-diplomati* og *Ragnarok-ludo* egner sig særlig godt til at arbejde med temaet krig på en måde, hvor eleverne selv afprøver forskellige handlemåder og får mulighed for at gøre sig overvejelser om dem.

I *Spå om bogens handling* kan eleverne undervejs gøre sig overvejelser om, hvorvidt det vil lykkes Vatte at forhindre Ragnarok. Øvelsen *Pressekonference for bogens personer* kan bruges til direkte at udspørge personerne (i skikkelse af en elev) om deres motiver, strategier og valg, og i *Fortæl videre på historien* kan eleverne undersøge både baggrunden for, hvad der sker i bogen, og forstille sig, hvad der kommer til at ske fremover.

Gruppedannelse og fjendebilleder

***"Heimdal har bestemt sig for at være en as. Ligesom Tyr har det. Hans mor og far er jætter begge to. Selv Odin har en jætte til mor."
"Så forstår jeg ikke, hvordan de tre folk kan være så forskellige!"
Skade lagde armen om Njord. "Det har de heller ikke altid været - men da vi begyndte at slå om Ask Yggdrasil, blev grænserne trukket skarper op. Vi var alle sammen nødt til at vælge, hvilket folk vi hørte til."***

Kapitel 11, *Ulvenes tuden, mågernes skrig*, s. 103

En af præmisserne for bogen er, at de tre gudfolk, aser, vaner og jætter, har samme ophav, og at de skarpe skel imellem dem til en vis grad er konstruerede. I hvor høj grad dette har belæg i myterne kan diskuteres (se *Uddybende materialer – Mytestof*), men rent genealogisk er der i hvert fald mange overlap. Odin selv er efterkommer af jætter. Andre aser, såsom Tyr og Heimdal, har også jætteforfædre. De tre folk har både venskabelige og romantiske relationer på kryds og tværs, og alle kan de opføre sig grusomt eller fredsommeligt, klogt eller tåbeligt, ærligt eller svigefuldt.

I *Vattes vandring* lader de tre folk umiddelbart til at være grundlæggende forskellige, men forskellene viser sig at være mindre fundamentale end Vatte først tror. De tre lande, der ligger omkring Ask Yggdrasil, er befolket af dem, som passer godt ind i stereotypen, eller som har valgt at tilpasse sig den – men andre steder i verden er der grupper, der lever på andre måder.

Er der noget problem i, at de meget ase-agtige aser, vane-agtige vaner og jætte-agtige jætter foretrækker ensartede samfund? Måske. En helt fast definition af, at "her er vi sådan" levner ikke plads til diversitet. Ud over at ekskludere dem, der tydeligt er anderledes, skaber sådanne normer et ensidigt fokus på bestemte egenskaber og måder at være på. Der opstår et krav om at tilpasse sig gruppeidentiteten.

En gruppeidentitet er ikke nødvendigvis dårlig. At finde sammen med ligesindede kan være befriende, det kender vi fra vores eget samfunds subkulturer, fra regionale identiteter eller klassebevidsthed. Men hvis ensartetheden tager overhånd, kan den blive meget begrænsende, eller endda undertrykkende. Og der kan hurtigt opstå fjendebilleder af dem, der er anderledes.

Kombinationen af gruppeidentitet og fjendebilleder danner grundlag for fjendskabet mellem de tre gudfolk. Aser, vaner og jætter, der kun omgås den meget konforme undergruppe af deres eget folk, som holder til i enten Jotunheim, Asgård eller Vanaheim, kommer uvægerligt til at definere sig i modsætning til de andre. Herfra er der ikke langt til krig.

Ved bogens slutning er det et åbent spørgsmål, om de samme gruppedannelser og fjendebilleder vil opstå i den nye verden, efter Ragnarok. Men der er i hvert fald håb om, at det bliver en verden med mere plads til forskellighed.

Arbejde med temaet

På baggrund af bogens behandling af dette tema kan klassen tale om, hvilke gruppedannelser (og måske endda fjendebilleder) de kender til fra deres eget liv, eller fra medierne.

Temaet gruppedannelse og fjendebilleder ligger tæt op ad krigstemaet, så mange af de samme aktiviteter er relevante. I øvelsen *Omfortolk en scene* vil særligt *Foreslået scene 1*, hvor Vatte møder jætterne, være velegnet til at arbejde med fjendebilleder.

Identitet, anderledeshed og fællesskab

"Men jeg vil ikke bare passe mig selv. Mon der findes et sted, hvor jeg hører til?"

Kapitel 3, *Et nyfødt væsen*, s. 25

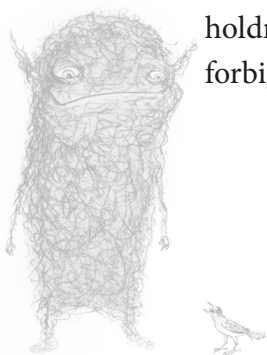
Vatte har i virkeligheden en ret stærk identitet fra det øjeblik, hvor han giver sig selv et navn. Denne identitet kan godt holde til en vis mængde fejlopfattelser fra omgivelsernes side. For eksempel har Vatte egentlig ikke noget køn, men da andre begynder at sige 'han', er det sådan set fint nok. For Vatte er det bare et ord, og de jætter, der bruger det om ham, gør alligevel ikke nogen videre forskel på hanner og hunner.

At han er anderledes end alle andre, forstår Vatte fra begyndelsen, da han lever blandt dyrene ved Ask Yggdrasil. De har behov for at sove og spise, og det har han ikke. Hans grundlæggende anderledeshed dukker op nu og da gennem historien, men den er langt mindre betydningsfuld end problemet med at passe ind.

Gang på gang oplever Vatte, at bestemte sider af hans natur ikke kan få plads. Han har ikke selv behov for at være nøjagtig som alle andre, men vil gerne finde et sted, hvor han kan få lov til at være, som han er, med de forskelligartede egenskaber og karaktertræk, det inkluderer.

I vores dagligdags menneskeverden er der mange, der har det sådan. Folk, der i større eller mindre grad adskiller sig fra normen, og som egentlig selv synes de er gode nok, som de er. Hvis man er sådan en sær snegl, kan man let komme til at føle sig ensom. Medmindre man er så heldig at befinde sig blandt meget rummelige mennesker, vil man møde et krav om at tilpasse sig – og selvom alle naturligvis kan blive nødt til at file lidt kanter af for fællesskabets skyld, er der grænser for, hvor meget man kan lave sig om og stadig være sig selv.

At fornægte eller skjule vigtige sider af sig selv vil føre til selvhad. Det er f.eks. veldokumenteret, at en undertrykt seksualitet eller kønsidentitet øger risikoen for psykisk sygdom dramatisk, herunder selvskade og selvmordstanker. Anderledesheden kan ligge mange steder, for eksempel i neurodiversitet, i helbredsproblemer eller en fysisk afvigelse fra normen; eller man kan stikke ud i forhold til omgivelserne gennem anderledes interesser eller holdninger. De fleste har formentlig prøvet at føle sig anderledes, men for nogen er det forbigående, og for andre er det et grundvilkår.

Vatte finder ikke noget Vatte-samfund, hvor han er som alle andre. Hvad han finder, er venner, der kan lide ham, som han er. De har visse ting til fælles, men ikke alle. Ved bogens slutning føler han ikke længere behov for at finde et enkelt hjem. Han vil bare gerne vandre rundt, opleve verden i al dens forskelligartethed – og være sig selv.

Arbejde med temaet

Historien har mange vinkler på det at være anderledes: Fysisk og mentalt, holdnings- og følelsesmæssigt, og den kan bruges som udgangspunkt for samtaler om anderledeshed i bred forstand eller mere specifikt, relateret til samfundet eller til elevernes egen nære verden. I kan f.eks. tale om i hvor høj grad alle i klassen er ens og forskellige, hvornår anderledeshed er et problem, og hvornår det kan være en styrke.

I aktiviteterne *Opfind en jätte* og *Opfind et land* er der mulighed for at arbejde med identitet, anderledeshed og fællesskab. Legen *Fy fy, fange fange* sætter eleverne i en af de situationer, hvor Vatte hele konkret oplever at falde udenfor. Det er skæg og ballade, men måske føler man sig faktisk en lille smule skamfuld, når en formane-vane løfter pegefingeren? Omvendt kan eleverne i *Jätte Clay-O-Rama* slå sig fuldstændigt løs som vilde jætter.

I *Konfliktstrategisk sten-saks-papir* får eleverne tildelt en identitet som enten jätte, vane eller as. Har det betydning for deres valg af strategi? Og når man sidder i uhyre-panelet i øvelsen *Uhyre-diplomati* skal man bedømme diplomaternes argumenter på baggrund af identiteten som uhyre. Også *Ragnarok-ludo* taler ind i identitetstemaet. Opfatter man sig selv som en krigs- eller fredsspiller, og hvad betyder det for ens strategi i spillet?

Igen kan *Spå om bogens handling*, *Fortæl videre på historien* og *Pressekonference for bogens personer* skabe rum for overvejelser om temaet.

Magt og afmagt

Han havde opført sig, som om han havde ret til at bestemme, bare fordi han var den største og stærkeste. Nu betragtede Midgårdsormen ham sikkert som endnu en fjende. Endnu en grund til at gå i krig mod resten af verden. Vatte var ikke spor bedre end Odin. Selv guderne er magtesløse i denne sag, havde Freja sagt. Det var Vatte åbenbart også.

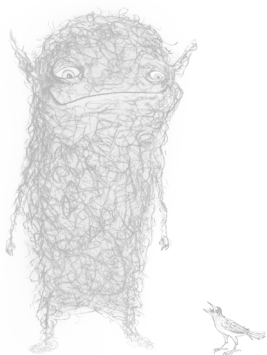
Kapitel 11, *Ulvenes tuden, mågernes skrig*, s. 99-100.

Et vigtigt tema i *Vattes vandring* er de begrænsninger, som gælder for magt og styrke. Vatte selv oplever flere gange, at hans overlegne styrke ikke hjælper ham. Med magt og styrke kan man tvinge sin vilje igennem, men kun så længe man opretholder den tvang. Og der er visse ting, man ikke kan tvinge frem, herunder ønsket om fred.

Vi møder også magtens problem i form af de dilemmaer, som asernes og vanernes overhoveder, Odin og Freja, står overfor. De kan kun forberede sig på krig, men ikke forhindre den. Ved at tvinge Vølven til at fremsætte sin spådom har Odin måske endda skabt præcis den trussel, han forsøger at afværge. Nu ved alle, at Ragnarok vil komme, og for at beskytte sig selv vil de handle, som spådommen tilsiger.

Styrke, magt, tvang og vold er tæt forbundet, og det er i virkelighedens verden ofte et svært spørgsmål, hvornår og hvordan man skal bruge nogen af delene. Måske er det netop Vattes overlegne styrke, der gør det både nødvendigt og muligt at afstå fra at bruge den. Al magt korrumpere, og absolut magt korrumpere absolut.

Odin og Freja er fanget af at bruge deres magt. Vatte er på en måde fanget af *ikke* at bruge sin. Det giver ham flere gange i bogen følelsen af afmagt. Hvad han opdager til sidst er, at han kan bruge sine evner på en anden måde, nemlig til at beskytte. Det er i øvrigt et valg, som alle kan tage i en situation, hvor man føler sig magtesløs: at bruge de kræfter, man nu har, til at hjælpe andre. Uanset hvor håbløst det hele ser ud, vil det stadig give mening.

Arbejde med temaet

Klassen kan diskutere, hvorvidt Vatte kunne have valgt anderledes. Hvad ville der ske, hvis han gik ind i krigen på et af gudefolkenes side? Hvordan ville verden se ud, hvis Vatte tog magten, sådan som han på et tidspunkt vagt overvejer? Er det altid det eneste rigtige at afstå fra vold?

De samme spørgsmål kan undersøges i *Spå om bogens handling*, *Fortæl videre på historien* og *Pressekonference for bogens personer*. I *Omfortolk en scene* har *Foreslået scene 2* afmagt som et af de vigtigste temaer.

